

DNEVNA PRIPREMA ZA VJERONAUČNI SAT

I. OPĆI PODACI O VJERONAUČNOM SATU

Škola: OŠ "Ivana Brlić-Mažuranić"

Razred: 7.

Vjeroučiteljica: Željka Krištić

Nastavna cjelina: II. Dekalog – pravila za život u ljubavi i slobodi

Nastavna tema: Božićno vrijeme (izborna tema)

Nastavna jedinica: 29. Kako se pripremamo za Božić?

Trajanje: 90 minuta (2 školska sata)

Ključni pojmovi: badnjak, božićna slama, pšenica, jaslice, polnočka

CILJ:

Upoznati nekadašnje božićne običaje.

Doprinijeti božićnoj radosti, širenju božićne tradicije i poruke Božića u sredini u kojoj živimo.

ISHODI:

Obrazovni / *kognitivni*:

Navesti hrvatske narodne božićne običaje.

Odgojni / *afektivni*:

Zalagati se za širenje božićnih običaja u svojoj obitelji.

Aktivno sudjelovati u božićnim slavljinama.

Djelatni / *funkcionalni ili psihomotorički*:

Razlikovati istinske vrijednosti Božića od onih koje nameće suvremeno društvo.

Metodički sustav: Kombinirani – interpretacijsko-analitički s elementima stvaralačkog

Oblici rada: Individualni, frontalni, rad u skupinama

Aktivnosti učenika: Pjevanje, pismeno i usmeno izražavanje, čitanje, razgovor, zapisivanje, izlaganje, sudjelovanje u igri asocijacija, sudjelovanje u izradi božićnog kuta.

Nastavne metode: Molitveno izražavanje, razgovor, usmeno izražavanje, pismeno izražavanje, izlaganje, igra asocijacije

Nastavna sredstva i pomagala: Panj, slama, božićna pšenica, jaslice, CD s božićnim pjesmama, radni listovi, ploča i kreda

Korelacija: Glazbena kultura, hrvatski jezik.

Plan ploče:

Kako se pripremamo za Božić?

Da na Badnjak Isus pokuca na vrata moje kuće, vidio bi...

- paljenje badnjaka
- božićna slama
- pšenica
- jaslice
- polnočka

Izvori za pripremanje nastavnika: Obiteljski magazin: Božić u narodnim običajima; Gospodarski list: Običaji u vrijeme došašća ili adventa

Izvori za pripremanje učenika: Materijali za rad u skupinama

II. GLOBALNA STRUKTURA SUSRETA

1. Meditativno-molitveni početak
2. Motivacija s najavom teme
3. Upute za rad u skupinama
4. Obrada teme – rad u skupinama
5. Iznošenje rezultata rada
6. Sinteza
7. Aktualizacija
8. Molitveni završetak

III. TIJEK SATA

1. MEDITATIVNO-MOLITVENI POČETAK

Pjevamo božićnu pjesmu: Radujte se narodi.

2. MOTIVACIJA S NAJAVOM TEME

Nalazimo se pred blagdanom radosti, mira, ljubavi i dobrote, pred blagdanom Božića.

Danas ćemo razgovarati o tome kako se mi danas pripremamo za Božić i kako su se ljudi nekada na selu pripremali za Božić.

Pišem naslov na ploču:

Kako se pripremamo za Božić?

Učenici pismeno nadopunjuju rečenicu, koju pišem na ploču:

Da na Badnjak Isus pokuca na vrata moje kuće, vidio bi....

Nakon što učenici pročitaju svoje radove, ja nastavljam: Ljudi su danas pred Božić i na Badnjak prezauzeti poslom. Treba urediti kuću, uresiti prozore svijećicama...Treba pripremiti za božićni stol obilje jela: sarme, pečenice, kolača, vina...Obavezno treba kititi bor, stavljaju se darovi ispod bora. Sve to treba pripremiti za Božić.

Međutim, tako nije bilo uvijek

Danas ćemo se prisjetiti kako su se ljudi nekada pripremali za Božić.

Zajedno radeći u skupinama otkrit ćemo bogatstvo božićnih običaja u našem narodu.

3. UPUTE ZA RAD U SKUPINAMA

Učenike dijelim u 5 skupina.

Svaka skupina se okuplja oko predmeta koje ja stavljam na stolove, a to su: panj, slama, pšenica, jaslice, CD s božićnim pjesmama.

Svaka skupina dobiva opis jednog običaja s poticajnim pitanjima.

4. OBRADA TEME - RAD U SKUPINAMA

1. SKUPINA

Paljenje badnjaka

Uz badnjak su vezani mnogi različiti religiozni običaji. Muškarci bi na Badnjak nacijepali drva kako bi ih bilo dovoljno za sve blagdanske dane. Usto bi pred kuću donijeli badnjake, tri velika panja, koje će navečer paliti na ognjištu.

U Dalmatinskoj zagori okupili bi se domaćini na kraju sela. U sumrak prije badnje večeri krenuli bi redom od kuće do kuće u kojima bi svaki domaćin palio svoj badnjak. Domaćica bi za pristigle goste priredila suhe smokve, orahe, vino i rakiju. Badnjake se najčešće škropilo svetom vodom, zatim vinom, maslinovim uljem i posipalo pšenicom i brašnom, zazivajući od Boga obilat urod, živima zdravlje, a mrtvima pokoj.

U narodu je također vjerovanje da ugarci i pepeo od badnjaka imaju moć osigurati dobar urod ako se pospu po polju i po vrtu. U tom božićnom običaju dolazi do izražaja veliko značenje svjetla i topline u noći u kojoj očekujemo Božićno svjetlo i u kojoj posebno doživljavamo toplinu Božje i naše međusobne ljubavi.

Pitanja:

Što je badnjak? Koji običaj je vezan za badnjak u Dalmaciji? Što dolazi do izražaja kod paljenja badnjaka?

2. SKUPINA

Božićna slama

Kada bi uvečer svi poslovi bili završeni, gospodar bi otišao po pripremljenu slamu pa bi je na leđima unio u kuću. Od trenutka kada je slama unesena u kuću za obitelj je počinjala proslava Božića, Ulazeći u kuću i unoseći slamu, gospodar bi izrekao pozdravnu formulu, a ukućani bi mu odgovorili. Tada bi djeca položila slamu ispod stola po podu. Malo slame stavili bi i na stol i prekrili je stolnjakom.

Nakon večere, kada su se smjeli udaljiti od stola, svi bi ukućani posjedali na slamu. Pučko tumačenje je da se slama prostire zato jer se Isus rodio u štalici na slami.

Pitanja:

Što označava slama? Tko unosi slamu u kuću i zašto se ona unosi?

3. SKUPINA

Pšenica

Znamenje po kojem se određuje plodnost godine jest rast žita, raži, ječma ili prosa. Zrnje se sije na dan sv. Barbare (4. prosinca), a od najstarijih vremena žito se sijalo na dan sv. Lucije (13. prosinac).

Sijanjem žita započinje temeljita priprema za Božić: sakupljanje drveta, priprema božićnih kolača. Pšenica se sije kako bi niknula do Božića. Prema njenoj visini proriče se kakva će biti ljetina ili pak blagostanje i veselje za ukućane u godini koja dolazi.

Pitanja:

Zašto se sije pšenica? Kada se sije pšenica?

4. SKUPINA

Jaslice

Jaslice ukazuju na Isusovo rođenje, jer jasno označuju da se rodio u štali i zatim bio položen u jaslje.

Početakom 20. stoljeća jaslice postaju vrlo čest ukras crkvi kroz božićno vrijeme. U kontinentalnom dijelu Hrvatske osobito su franjevci širili jaslice i podizali ih po crkvama. Naučili su to od sv. Franje Asiškoga koji je prvi postavio tzv. žive jaslice još u XIII. stoljeću. Sv. Franjo je u šumi pokraj Greccija uz oltar postavio jaslice sa slamom i doveo magarca i vola. U tijeku mise pokazalo se djeteta Isus. U jaslicama su likovi Isusa, Marije i Josipa,

pastira, trojice mudraca i njihove pratnje, a zatim vola i magarca te ovaca i deva.

Danas su jasllice našle mjesto gotovo ispod svakog božićnog drvca, jer su iz crkve prešle u kuće i stanove. Naravno, kućne jasllice su nekad bile vrlo skromne, bez mnogo likova, a sadržajno upravljene samo na događaj u betlehenskoj štalici. Povijest jasllica pokazuje kako su one pridonosile naučavanju Kristove vjere baš zato što zorno predočuju Kristovo rođenje. Služile su pobožnom promišljanju Isusovog života.

Pitanja:

Što označavaju jasllice? Tko je zaslužan za širenje jasllica? Tko je zaslužan za izgradnju prvih jasllica?

5. SKUPINA

Polnoćka

Polnoćka ili ponoćno bdijenje religijski je čin koji ima i društveno značenje. Na ponoćnoj misi obično se okupljaju župljani, vjernici dobivaju oprost, zavađeni se mire, obnavljaju se prijateljstva i sklapaju nova. Polnoćka je veza između Badnjaka i radosti Božića, sveta noć u kojoj se obustavljaju neprijateljstva: poznata su božićna primirja između zaraćenih strana na Srednjem Istoku, u Prvom svjetskom ratu, smanjenje ili čak obustava ratnih operacija na frontama.

Na misu polnoćku obično idu svi ukućani osim najstarijeg koji ostaje u domu da ne bude prazan.

Radost Božića i idilični ugođaj zimskog blagdana i pobožnosti u crkvama i u domovima vjernika, najviše se iskazuju božićnim pjesmama. Hrvatski narod ima, vjerojatno najviše božićnih pjesama, bilo da su ispjevane na našem tlu,

ili su prerađene i prilagođene verzije pjesama drugih naroda. Neke od tih religioznih pjesama toliko su prisutne u narodu da se pjevaju u svim krajevima.

Pitanja:

Što je polnočka? Koja je uloga božićnih religioznih pjesama? Poznaješ li koje?

5. IZNOŠENJE REZULTATA RADA

Predstavnici svake skupine dolaze pred ploču sa predmetom koji predstavlja njihovu skupinu.

Iznose odgovore na pitanja prema listiću koji su dobili. Tijekom iznošenja odgovora, eventualno nadopunjujem njihove izričaje ili ih po potrebi korigiram.

6. SINTEZA

Nakon što sve skupine iznesu rezultate rada, govorim:

Badnjak je večer i noć kada se bdi je i čeka Božić. Od davnine bila je tradicija da na Badnjak glava kuće unese i pali hrastov ili grabov veliki panj. U kuću se također unosi slama koja se razastire po sobi uz izricanje mnogih različitih želja.

Pšenica se najviše sije na blagdan svete Lucije kako bi niknula do Božića. Prema njenoj visini proriče se kakva će biti ljetina ili pak blagostanje za ukućane u godini koja dolazi.

Jaslice ukazuju na Isusovo rođenje i početkom 20. stoljeća postaju vrlo čest ukras u crkvi kroz božićno vrijeme.

Polnoćka je veza između Badnjaka i radosti Božića. Na misu polnoćku su obično išli svi ukućani, osim najstarijeg koji ostaje u domu da ne bude prazan.

Učenici nakon moga sažetka dobivaju radni listić koji sadrži 2 zadatka. Rješavaju ga u skupinama kako sjede.

Radni listić:

1. Stavi ponuđene riječi u odgovarajuće stupce.
2. Napiši konačno riješenje asocijacije.

DRVA, ISUS, SVJETLO, SVETA BARBARA, SVETI FRANJO, SVETA NOĆ, PANJ, ŽITO, MISA, ŠTALICA, GOSPODAR, SVETA LUCIJA, BOŽIĆNE PJESME, MARIJA I JOSIP, OGNJIŠTE, PASTIRI, POZDRAV, SJEME, BDIJENJE, DJECA.

BADNJAK	SLAMA	JASLICE	PŠENICA	POLNOĆKA

Rješenje:

DRVA	ŠTALICA	ISUS	SV. BARBARA	SVETA NOĆ
SVJETLO	GOSPODAR	SVETI FRANJO	ŽITO	MISA
PANJ	POZDRAV	MARIJA I JOSIP	SV. LUCIJA	BOŽ. PJESME
OGNJIŠTE	DJECA	PASTIRI	SJEME	BDIJENJE
BADNJAK	SLAMA	JASLICE	PŠENICA	POLNOĆKA
BOŽIĆNI OBIČAJI				

7. AKTUALIZACIJA

Postoji li koji običaj koji poznajete, a danas ga nismo spomenuli?

Koji od navedenih običaja koje smo danas upoznali prakticirate u svojim domovima?

Koji običaj biste vi mogli pokazati svojim obiteljima?

Neki običaji kao što su paljenje badnjaka i unošenje slame u kuću su nestali.

Neki običaji kao što su sijanje pšenice na blagdan sv. Lucije, odlazak na misu polnoćku, pjevanje božićnih pjesama su ostali do danas.

A običaj pravljenja jaslca se još više raširio jer su jaslce prešle iz crkve u kuće i stanove i nalaze se gotovo ispod svakog božićnog drvca.

Osim božićnih običaja koji su važni i u kojima trebamo sudjelovati i njegovati ih, još je na Božić nešto važnije. Isus dolazi svakom od nas. Kucat će na sve prozore i vrata. Molit će da smije ući. Primimo Isusa čista srca i duše. Neka nam donese pravi mir i radost.

A mi ćemo sada organizirati proslavu Božića u razredu.

Pravimo božićni kutak od predmeta iz skupina: panja, slame, pšenice i jaslca.

Pjevamo božićne pjesme.

8. MOLITVENI ZAVRŠETAK

Bože, molimo te da nam svima ovaj Božić prođe u miru i sreći zajedno s našim obiteljima.

Pomozi nam da se prisjetimo Isusovog rođenja i života.

Pomozi nam da se ovog Božića naša vjera još više učvrsti. Amen.

Prilog 1

1. SKUPINA

Paljenje badnjaka

Uz badnjak su vezani mnogi različiti religiozni običaji. Muškarci bi na Badnjak nacijepali drva kako bi ih bilo dovoljno za sve blagdanske dane. Usto bi pred kuću donijeli badnjake, tri velika panja, koje će navečer paliti na ognjištu.

U Dalmatinskoj zagori okupili bi se domaćini na kraju sela. U sumrak prije badnje večeri krenuli bi redom od kuće do kuće u kojima bi svaki domaćin palio svoj badnjak. Domaćica bi za pristigle goste priredila suhe smokve, orahe, vino i rakiju. Badnjake se najčešće škropilo svetom vodom, zatim vinom, maslinovim uljem i posipalo pšenicom i brašnom, zazivajući od Boga obilat urod, živima zdravlje, a mrtvima pokoj.

U narodu je također vjerovanje da ugarci i pepeo od badnjaka imaju moć osigurati dobar urod ako se pospu po polju i po vrtu. U tom božićnom običaju dolazi do izražaja veliko značenje svjetla i topline u noći u kojoj očekujemo Božićno svjetlo i u kojoj posebno doživljavamo toplinu Božje i naše međusobne ljubavi.

Pitanja:

Što je badnjak? Koji običaj je vezan za badnjak u Dalmaciji? Što dolazi do izražaja kod paljenja badnjaka?

2. SKUPINA

Božićna slama

Kada bi uvečer svi poslovi bili završeni, gospodar bi otišao po pripremljenu slamu pa bi je na leđima unio u kuću. Od trenutka kada je slama unesena u kuću za obitelj je počinjala proslava Božića, Ulazeći u kuću i unoseći slamu, gospodar bi izrekao pozdravnu formulu, a ukućani bi mu odgovorili. Tada bi djeca položila slamu ispod stola po podu. Malo slame stavili bi i na stol i prekrili je stolnjakom.

Nakon večere, kada su se smjeli udaljiti od stola, svi bi ukućani posjedali na slamu. Pučko tumačenje je da se slama prostire zato jer se Isus rodio u štalici na slami.

Pitanja:

Što označava slama? Tko unosi slamu u kuću i zašto se ona unosi?

3. SKUPINA

Pšenica

Znamenje po kojem se određuje plodnost godine jest rast žita, raži, ječma ili prosa. Zrnje se sije na dan sv. Barbare (4. prosinca), a od najstarijih vremena žito se sijalo na dan sv. Lucije (13. prosinac).

Sijanjem žita započinje temeljita priprema za Božić: sakupljanje drveta, priprema božićnih kolača. Pšenica se sije kako bi niknula do Božića. Prema njenoj visini proriče se kakva će biti ljetina ili pak blagostanje i veselje za ukućane u godini koja dolazi.

Pitanja:

Zašto se sije pšenica? Kada se sije pšenica?

4. SKUPINA

Jaslice

Jaslice ukazuju na Isusovo rođenje, jer jasno označuju da se rodio u štali i zatim bio položen u jasle.

Početak 20. stoljeća jaslice postaju vrlo čest ukras crkvi kroz božićno vrijeme. U kontinentalnom dijelu Hrvatske osobito su franjevci širili jaslice i podizali ih po crkvama. Naučili su to od sv. Franje Asiškoga koji je prvi postavio tzv. žive jaslice još u XIII. stoljeću. Sv. Franjo je u šumi pokraj Greccija uz oltar postavio jaslice sa slamom i doveo magarca i vola. U tijeku mise pokazalo se djetesce Isus. U jaslicama su likovi Isusa, Marije i Josipa, pastira, trojice mudraca i njihove pratnje, a zatim vola i magarca te ovaca i deva.

Danas su jaslice našle mjesto gotovo ispod svakog božićnog drvca, jer su iz crkve prešle u kuće i stanove. Naravno, kućne jaslice su nekad bile vrlo skromne, bez mnogo likova, a sadržajno upravljene samo na događaj u betlehemske štalice. Povijest jaslica pokazuje kako su one pridonosile naučavanju Kristove vjere baš zato što zorno predočuju Kristovo rođenje. Služile su pobožnom promišljanju Isusovog života.

Pitanja:

Što označavaju jaslice? Tko je zaslužan za širenje jaslica? Tko je zaslužan za izgradnju prvih jaslica?

5. SKUPINA

Polnoćka

Polnoćka ili ponoćno bdijenje religijski je čin koji ima i društveno značenje. Na ponoćnoj misi obično se okupljaju župljani, vjernici dobivaju oprost, zavađeni se mire, obnavljaju se prijateljstva i sklapaju nova. Polnoćka je veza između Badnjaka i radosti Božića, sveta noć u kojoj se obustavljaju neprijateljstva: poznata su božićna primirja između zaraćenih strana na Srednjem Istoku, u Prvom svjetskom ratu, smanjenje ili čak obustava ratnih operacija na frontama.

Na misu polnoćku obično idu svi ukućani osim najstarijeg koji ostaje u domu da ne bude prazan.

Radost Božića i idilični ugođaj zimskog blagdana i pobožnosti u crkvama i u domovima vjernika, najviše se iskazuju božićnim pjesmama. Hrvatski narod ima, vjerovatno najviše božićnih pjesama, bilo da su ispjevane na našem tlu, ili su prerađene i prilagođene verzije pjesama drugih naroda. Neke od tih religioznih pjesama toliko su prisutne u narodu da se pjevaju u svim krajevima.

Pitanja:

Što je polnoćka? Koja je uloga božićnih religioznih pjesama? Poznaješ li koje?

Prilog 2

Radni listić:

1. Stavi ponuđene riječi u odgovarajuće stupce.
2. Napiši konačno riješenje asocijacije.

DRVA, ISUS, SVJETLO, SVETA BARBARA, SVETI FRANJO, SVETA NOĆ, PANJ, ŽITO, MISA, ŠTALICA, GOSPODAR, SVETA LUCIJA, BOŽIĆNE PJESME, MARIJA I JOSIP, OGNJIŠTE, PASTIRI, POZDRAV, SJEME, BDIJENJE, DJECA.

BADNJAK	SLAMA	JASLICE	PŠENICA	POLNOĆKA